

Міжнародне право

УДК 341.01:341.3:004.8

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19968703>

Міжнародно-правове регулювання використання автономних систем озброєння

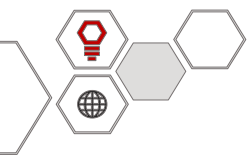
Невідомський Максим Андрійович,

аспірант Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
головний консультант сектору дослідження юридичних позицій Європейського суду з прав людини та інших інституцій Ради Європи управління порівняльно-правового аналізу Правового департаменту Секретаріату Конституційного Суду України, м. Київ, Україна,
<https://orcid.org/0009-0007-8799-7606>

Прийнято: 09.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

Анотація. Метою дослідження є комплексне осмислення впливу розвитку автономних систем озброєння на міжнародно-правове регулювання *jus ad bellum* та *jus in bello*, виявлення стійкості або вразливості антропоцентричного погляду на застосування сили у міжнародному праві.

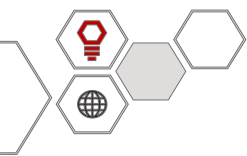
Актуальність дослідження міжнародно-правового регулювання використання автономних систем озброєння зумовлена стрімким розвитком штучного інтелекту та його впровадженням у військову сферу, що безперечно створює принципово нові виклики для розуміння поняття сили у сучасному міжнародному праві. Поява летальних автономних систем озброєння, здатних самостійно виявляти, ідентифікувати та вражати цілі без безпосередньої участі

людини *ipso facto* ставить під сумнів традиційне антропоцентричне розуміння понять “застосування сили” та “збройного нападу”, закріплених 1945 року у Статуті Організації Об’єднаних Націй.

У статті центральною дослідницькою проблемою є питання чи зберігає поняття сили в міжнародному праві, зокрема у контексті пункту 4 статті 2 та статті 51 Статуту Організації Об’єднаних Націй, антропоцентричну вимогу щодо безпосереднього людського чинника застосування сили, чи поява автономних систем озброєння зробила таку вимогу нестійкою, таким чином вимагаючи переосмислення розуміння проблеми атрибуції з точки зору міжнародно-правової відповідальності держав. Водночас дослідження розглядає автономні системи озброєння у еволюційній складовій розуміння поняття сила у міжнародному праві, демонструючи, як технологічний розвиток зумовлює переосмислення доктрини, не підриваючи засад Статуту Організації Об’єднаних Націй. Особливу увагу приділено практиці Міжнародного Суду Організації Об’єднаних Націй, зокрема рішенням у справі “Воєнні та воєнізовані дії на території та проти Нікарагуа” (“Нікарагуа проти Сполучених Штатів Америки”) та у справі про інцидент у протоці Корфу (“Сполучене Королівство проти Албанії”), принципам міжнародного гуманітарного права, позиціям Міжнародного комітету Червоного Хреста, а також особливостям регулювання автономних систем озброєння у міжнародному космічному праві та праві Європейського Союзу.

Наукова новизна дослідження полягає у відокремленні концепції застосування сили від суто антропоцентричних міркувань, які домінували у доктрині з моменту ухвалення Статуту Організації Об’єднаних Націй, з огляду на стрімкий розвиток та поширення на полі бою автономних систем озброєння, а також у комплексному аналізі проблем атрибуції та відповідальності держав за дії штучного інтелекту через призму Статуту Організації Об’єднаних Націй, Проекту статей про відповідальність держав та інших міжнародно-правових

актів міжнародного гуманітарного права, міжнародного космічного права та права Європейського Союзу.

Практична значущість дослідження визначається новим поглядом на розуміння поняття сили у сучасному міжнародному праві, який зумовлений стрімким розвитком технологій штучного інтелекту.

Ключові слова: міжнародне право, застосування сили, збройний напад, штучний інтелект, право міжнародної безпеки, міжнародне гуманітарне право, міжнародне космічне право, право Європейського Союзу, відповідальність держав, Статут ООН.

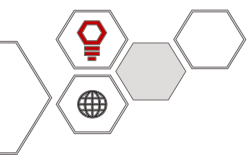
International legal regulation of the use of autonomous weapon systems

Maksym Nevidomskyi,

PhD student at the Educational and Scientific Institute of International Relations,
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Chief Consultant of the Sector for Research of the Legal Positions of the European
Court of Human Rights and Other Council of Europe Institutions, Comparative
Legal Analysis Department, Legal Directorate, Secretariat of the Constitutional
Court of Ukraine, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0007-8799-7606>

Abstract. The purpose of the research is to comprehensively analyse the impact of the development of autonomous weapon systems on *jus ad bellum* and *jus in bello*, and to assess the robustness or vulnerability of the anthropocentric approach to the use of force in international law.

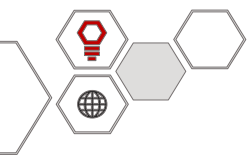
The relevance of this research on the international legal regulation of the use of autonomous weapon systems is due to the rapid development of artificial intelligence and its integration into the military sphere, which poses fundamentally new challenges for understanding the concept of force in modern international law.

The emergence of lethal autonomous weapon systems capable of independently detecting, identifying, and engaging targets without direct human involvement calls into question the traditional anthropocentric understanding of the concepts of “use of force” and “armed attack” enshrined in the Charter of the United Nations.

The central research issue in this article is whether the concept of force in international law – specifically Article 2(4) and Article 51 of the United Nations Charter – retains the anthropocentric requirement of a direct human element in the use of force, or whether the emergence of autonomous weapon systems has rendered this requirement untenable, thus requiring a rethinking of the understanding of the issue of attribution from the perspective of the international legal responsibility of states. At the same time, the research places autonomous weapon systems within the evolutionary context of understanding the concept of force in international law, demonstrating how technological advancements lead to a rethinking of the doctrine without undermining the foundations of the United Nations Charter. Particular attention is paid to the case law of the International Court of Justice, specifically the judgments in *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua* (*Nicaragua v. United States of America*) and *Corfu Channel* (*United Kingdom v. Albania*), as well as to the principles of international humanitarian law, the positions of the International Committee of the Red Cross, and the peculiarities of regulating autonomous weapon systems under international space law and European Union law.

The scientific novelty of the study lies in its attempt to decouple the concept of the use of force from purely anthropocentric considerations, which have dominated doctrine since the adoption of the Charter of the United Nations, given the rapid development and proliferation of autonomous weapon systems on the battlefield, as well as in a comprehensive analysis of the issues of attribution and state responsibility for the actions of artificial intelligence through the lens of the United Nations Charter, the Draft articles on Responsibility of States for

Internationally Wrongful Acts, and other international legal instruments of international humanitarian law, international space law, and European Union law.

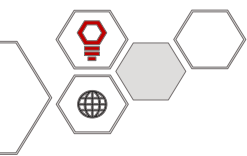
The practical significance of the study lies in a fresh perspective on the concept of force in modern international law amid the rapid development of artificial intelligence technologies.

Keywords: international law, use of force, armed attack, artificial intelligence, international security law, international humanitarian law, international space law, European Union law, responsibility of states, UN Charter.

Постановка проблеми. У сучасних збройних конфліктах усе більшого поширення набувають автономні системи озброєння, летальні автономні системи озброєння, з англійської *autonomous weapon systems, AWS, lethal autonomous weapon systems, LAWS* [1, p. 187]. Такі системи є зброєю, яка після активації, на основі алгоритмів та/або штучного інтелекту може самостійно знаходити, ідентифікувати та вражати цілі без подальшого втручання людини [2, p. 86]. Згадані системи можуть назавжди змінити погляд на ведення воєнних дій і у той же час ставлять новий виклик перед міжнародно-правовим регулюванням міждержавних відносин [3, p. 63].

Сьогодні із впевненістю можна говорити, що автономні системи озброєння з теоретичних розробок, які викликали щонайрізноманітнішу полеміку, перетворились на перевірені засоби сучасних збройних конфліктів та невідворотно змінили погляд на застосування сили у збройних конфліктах [4, p. 532].

Поширення таких систем є екзистенційним викликом для праворозуміння, встановленого Статутом Організації Об'єднаних Націй, адже якщо застосування сили вимагає безпосередньої участі людини, то повністю автономні системи не підпадають під дію заборони, що робить пункт 4 статті 2 Статуту Організації Об'єднаних Націй застарілим в епоху штучного

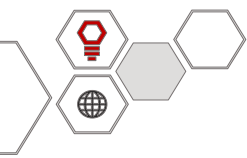

інтелекту. І навпаки, якщо застосування сили визначається за наслідками такого застосування та може бути приписане державі через її ефективний контроль то пункт 4 статті 2 Статуту Організації Об'єднаних Націй не потребує вдосконалення у цьому аспекті.

Відповідно до Глобального індексу миру за 2025 рік (*2025 Global Peace Index, GPI*) багато ключових показників, що зазвичай передують великим конфліктам, досягли найвищого рівня з часів Другої світової війни [5]. Наголошується, що зростання кількості жертв конфліктів, посилення геополітичної напруженості призводять до так званої “Великої фрагментації”, фундаментальної перебудови світового порядку, а ймовірність подальших конфліктів є високою [5].

У дослідженні зазначається, що за останнє десятиліття ситуація стала ще гіршою, ніж була, у 100 країнах, рівень глобального миру погіршується щороку, наразі триває 59 міждержавних конфліктів, що є найбільшою кількістю конфліктів з часів закінчення Другої світової війни, у 2024 році було зафіксовано 152 000 смертей, пов'язаних із конфліктами [5]. Конфлікти стають дедалі більш інтернаціоналізованими, зокрема у 2024 році 78 країн були залучені до конфліктів за межами своїх кордонів [5]. Згадані тенденції у сув'язі із динамічним розвитком штучного інтелекту зробили неминучим появу автономних систем озброєння і як результат логічно постало питання щодо регулювання використання таких систем міжнародним правом, адже поява таких систем актуалізувала багато моральних та юридичних проблем, про які йтиметься далі.

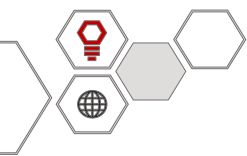
Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій спільноті усе частіше постають питання щодо проблематики використання автономних систем озброєння на полі бою та загалом використання штучного інтелекту у воєнних цілях. Під час дослідження було проаналізовано численну кількість наукових праць, присвячених тематиці міжнародно-правового

регулювання міжнародної безпеки, які на сьогодні є актуальними і які стосуються викликів, що виникли у зв'язку із розвитком автономних систем озброєння, зокрема були проаналізовані дослідження Д. Аморосо, М. Марсілі, І. Брату, Р. Веслі, Ф. Касоларі та багатьох інших науковців, які досліджували таку тематику. Також були проаналізовані положення Статуту Організації Об'єднаних Націй, Проекту статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні дії, юридичні позиції Міжнародного Суду Організації Об'єднаних Націй, принципи міжнародного гуманітарного права, позиції Міжнародного комітету Червоного Хреста, а також особливості регулювання автономних систем озброєння у міжнародному космічному праві та праві Європейського Союзу.

Методологія дослідження. Методологічну основу дослідження становлять формально-юридичний, порівняльний, еволюційний, індуктивний та аксіологічний методи. Об'єктом дослідження є міжнародно-правове регулювання автономних систем озброєння у контексті сучасних викликів *jus ad bellum* та *jus in bello*.

Виклад основного матеріалу. Перше використання автономних систем озброєння. Одне з перших використань автономних систем озброєння відбулося у Лівії у 2021 році. Зокрема у листі від 8 березня 2021 року від Групи експертів з питань Лівії, створеної відповідно до резолюції 1973 (2011), на ім'я Голови Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй, S/2021/229, у пункті 63 було зазначено, що летальні автономні системи озброєння були запрограмовані на атаку цілей без необхідності підключення між оператором і зброєю [6]. Такі дії викликали занепокоєння у міжнародній спільноті, і зокрема Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй закликав до 2026 року створити юридично зобов'язуючу систему, спрямовану на заборону летальних автономних систем озброєння, що діють без контролю або нагляду з боку людини і не можуть дотримуватися норм міжнародного гуманітарного

права, а також на регулювання всіх інших видів автономних систем озброєння [7, р. 803].

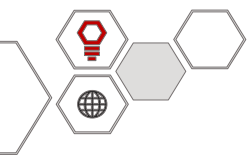
Доречно відзначити, що такий технологічний розвиток у веденні сучасних бойових дій безпосередньо стосується пункту 4 статті 2 Статуту Організації Об'єднаних Націй, у якому визначено, що усі Члени утримуються в своїх міжнародних відносинах від погрози силою або її застосування проти територіальної цілісності, або політичної незалежності будь-якої держави, або будь-яким іншим чином, несумісним із Цілями Об'єднаних Націй [8].

Антропоцентричний погляд на поняття сили у міжнародному праві.

Традиційно у доктрині поняття сили вже доволі давно трактується з антропоцентричної точки зору у тому сенсі, що саме людина, яка ухвалює рішення, повинна ініціювати, керувати або, як мінімум, санкціонувати фізичну дію, що впливає на об'єкт застосування сили [9]. Утім автономні системи озброєння діють у середовищі, де алгоритми та машинне навчання забезпечують наведення на ціль, що є надзвичайно великим викликом.

Питання полягає у тому, що якщо застосування сили вимагає втручання людини, то повністю автономні системи взагалі не підпадають під дію заборони, що робить пункт 4 статті 2 Статуту ООН застарілим в епоху штучного інтелекту. І навпаки, якщо застосування сили визначається за намірами та наслідками використання такої сили і може бути приписане державі, пункт 4 статті 2 Статуту ООН не потребує змін у цьому контексті.

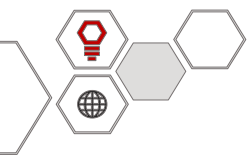
Варто зауважити, що антропоцентричне тлумачення поняття сила безпосередньо не впливає з тексту пункту 4 статті 2 або статті 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй. У згаданому Статуті використовуються нейтральні формулювання “застосування сили” та “збройний напад”, які акцентують увагу на впливі на територіальну цілісність або незалежність держави, який має наслідки, а не на безпосередній дії людини. Звідси можна зробити висновок, що дія пункту 4 статті 2 Статуту Організації Об'єднаних

Націй поширюється і на збройні напади з використанням автономних систем озброєння, до того ж практика Міжнародного Суду Організації Об'єднаних Націй, про яку йтиме мова надалі, свідчить про визначальну роль саме масштабу та наслідків діяння, а не способу такого діяння.

Практика Міжнародного Суду Організації Об'єднаних Націй. У своїй практиці Міжнародний Суд Організації Об'єднаних Націй (далі – Суд) послідовно наголошує на тому, що визначальними є масштаб та наслідки діяння, а не спосіб такого діяння. Для прикладу можна навести рішення згаданого Суду у справі “Воєнні та воєнізовані дії на території та проти Нікарагуа” (“Нікарагуа проти Сполучених Штатів Америки”) від 27 червня 1986 року, де у пункті 195 зазначається, що “<...> Суд не бачить підстав заперечувати, що в звичайному праві заборона збройних нападів може поширюватися на відправлення державою збройних угруповань на територію іншої держави, якщо така операція, з огляду на її *масштаб та наслідки*, була б кваліфікована як збройний напад, а не як звичайний прикордонний інцидент, якби її здійснили регулярні збройні сили <...>”. [10]

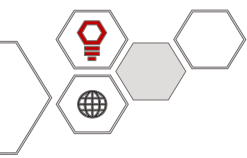
Іншим визначальним рішенням є рішення Міжнародного Суду Організації Об'єднаних Націй у справі про інцидент у протоці Корфу (“Сполучене Королівство проти Албанії”) від 9 квітня 1949 року [11]. Спів виник внаслідок декількох вибухів мін, які пошкодили кілька британських військових кораблів під час їхнього проходження через протоку Корфу у 1946 році в районі територіальних вод Албанії, у результаті чого деякі члени екіпажу загинули, а кораблі зазнали серйозних пошкоджень. Суд виснував, що Албанія несе міжнародно-правову відповідальність за вибухи, що сталися в її територіальних водах, а також, як наслідок, за завдані збитки та людські жертви [11]. Що цікаво, Суд не підтримав позицію, що Албанія сама встановила міни, утім він визнав, що міни не могли бути встановлені без відома уряду Албанії [11]. У цій справі він, зокрема, зазначив, що виключний

контроль, який держава здійснює в межах своїх кордонів, може унеможливити надання прямих доказів фактів, що тягнуть за собою її міжнародну відповідальність і у такому випадку державі-жертві має бути дозволено більш вільно використовувати фактичні висновки та непрямі докази [11].

Цікаво, що Албанія, зі свого боку, подала зустрічний позов проти Сполученого Королівства. Вона звинуватила останнє у порушенні албанського суверенітету шляхом відправлення військових кораблів у територіальні води Албанії та проведення операцій з розмінування в албанських водах після вибухів [11]. Суд не задовільнив першу з цих скарг, але визнав, що Сполучене Королівство скористалося правом мирного проходу через міжнародні протоки [11]. Незважаючи на це Суд також визнав, що подальше розмінування в межах операції Сполученого Королівства, яка мала назву *Operation Retail*, порушило суверенітет Албанії, оскільки було проведено всупереч волі албанського уряду, зокрема, що важливо, він не прийняв поняття “самодопомоги”, на яке посилалося Сполучене Королівство для виправдання свого втручання [11]. Суд наголосив, що він може розглядати так зване право на втручання лише як прояв політики сили, яка в минулому призводила до найсерйозніших зловживань і яка, незалежно від нинішніх недоліків міжнародної організації, не має місця в міжнародному праві [12, р. 22].

Це рішення важливе також тим, що Суд наголосив на зобов’язанні кожної держави не допускати, щоб її територія свідомо використовувалася для дій, що суперечать правам інших держав, по суті зосередивши увагу на принципі належної обачності (з англ. *due diligence principle*) [11]. Не дивлячись на те, що Суд не визнав, що міни були встановлені Албанією, було наголошено на тому, що Албанія здійснювала виключний суверенітет та ефективний контроль над своїми територіальними водами, а тому несе відповідальність за розміщені у них міни [13, р. 133–152]. Саме тому Суд, спираючись на непрямі

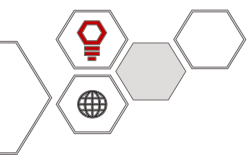

докази, встановив, що Албанія мала знати про розміщені міни у її територіальних водах, що у поєднанні з бездіяльністю було достатнім для встановлення відповідальності [14, р. 346].

Важливо, що використання мін розглядалося як застосування сили, що порушує суверенітет, незалежно від того, чи здійснювалося це регулярними збройними силами, чи за допомогою використання мін, які *de facto* є ранньою формою автономних вибухових пристроїв. У рішенні Суду не згадується про необхідність одночасного керування та контролю з боку людини в момент підризу, звідси можна зробити висновок, що міни стали одним із перших прообразів того, що ми сьогодні називаємо автономними системами озброєння.

Говорячи про проблему атрибуції у цьому контексті, варто наголосити, що для автономних систем озброєння, розгорнутих певною державою, проблеми атрибуції не виникає, адже рішення держави про придбання, програмування, випробування та розміщення системи становить дію держави у контексті статей 4 та 8 Проекту статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння, подальша автономна робота штучного інтелекту не має юридично відрізнятися від механізму підризу міни. Доречно також наголосити, що збройний напад з використанням автономних систем озброєння варто приписувати державі, яка їх розгортає, відповідно до статей 4 та 8 Проекту статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння, за умови, що на момент активації система перебувала під ефективним контролем держави [15].

Регулювання використання автономних систем озброєння у міжнародному гуманітарному праві. Важливо відзначити, що у контексті міжнародного гуманітарного права постають важливі виклики щодо того, чи може система, яка працює за використання штучного інтелекту поважати принципи розрізнення, заборони нападу невибіркового характеру, вжиття

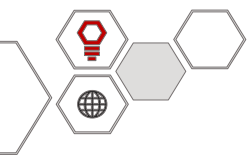

запобіжних заходів під час здійснення нападу, пропорційності та необхідності [16]. Утім, варто зауважити, що виникнення у майбутньому автономних систем озброєння, які б враховували згадані принципи є можливим.

Зокрема Міжнародний комітет Червоного Хреста з 2015 року закликає держави встановити міжнародно узгоджені обмеження на використання автономних систем озброєння, зокрема у своїй заяві 2021 року комітет наголосив, що окрім проблеми із дотриманням міжнародного гуманітарного права, використання таких систем створює ризики заподіяння шкоди як цивільним особам, так і комбатантам, а також небезпеку ескалації конфлікту, а також піднімає фундаментальні етичні проблеми для людства [17].

У своїх позиціях Міжнародний комітет Червоного Хреста підкреслює, що непередбачувані автономні системи озброєння повинні бути чітко врегульовані, зокрема через їх невибірковий вплив. Комітет наголошує на потребі врегулювати розробку та застосування автономних систем озброєння, які не підпадають під заборону, обмеження щодо типів цілей, наприклад, обмеження їх об'єктами, які за своєю природою є військовими цілями; обмеження щодо тривалості, географічного охоплення та масштабів використання, зокрема для забезпечення можливості людського судження та контролю стосовно конкретної атаки, і також обмеження щодо ситуацій використання, наприклад, обмеження їх ситуаціями, в яких немає цивільних осіб або цивільних об'єктів; вимоги щодо взаємодії людини та машини, зокрема для забезпечення ефективного людського нагляду, своєчасного втручання та деактивації [17].

Важливо відзначити, що правозахисна організація *Stop Killer Robots* наголошує на потребі спеціального міжнародно-правового регулювання використання таких систем, зокрема підкреслюючи, що має бути заборонено використання систем автономного озброєння, місце розташування або тривалість функціонування яких неможливо обмежити або таких, параметри

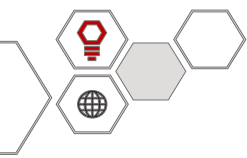
дії яких, наприклад тип цілі, час і місце проведення операції можуть змінюватися під час операції без схвалення з боку людини, так званого повністю автономного озброєння, з англійської *fully autonomous weapons* [18].

Підсумовуючи варто висувати, що регулювання використання автономних систем озброєння у міжнародному праві потребує універсального міжнародно-правового врегулювання, яке б враховувала наведені вище позиції.

Регулювання автономних систем озброєння у міжнародному космічному праві. Якщо ж торкнутися теми регулювання автономних систем озброєння у міжнародному космічному праві, то варто наголосити, що наразі автоматизовані системи озброєння, що функціонують на основі штучного інтелекту не розміщуються у космічному просторі, проте, наприклад, компанія *Slingshot Aerospace*, яка уклала контракт із Агентством передових оборонних дослідницьких проєктів Міністерства оборони Сполучених Штатів Америки, розробила систему штучного інтелекту *Agatha* для відстеження потенційних бойових засобів, які можуть бути виведені на навколоземну орбіту [19].

Чимало інших держав мають подібні проєкти, наприклад Китайська Народна Республіка проводила низку випробувань супутникових технологій для роботизованих операцій зі зближення та взаємодії, з англійської *robotic rendezvous and proximity operations (RPO)*, з метою забезпечення спостереження за іншими космічними об'єктами, більшість з яких пов'язані з військовими або розвідувальними операціями [20]. Також вагому роль на цьому напрямку відіграє Індія, яка також доволі активно розвиває протикосмічні сили, що на думку багатьох науковців є свідченням великої імовірності виникнення збройних конфліктів у космосі [21, р. 179].

Необхідно підкреслити, що положення міжнародного космічного права, як і інші положення загального міжнародного права, мають поширюватися і

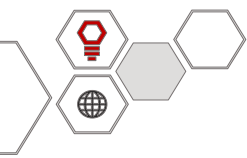

на використання автономних систем озброєння, адже такі системи мають підпадати під широке розуміння поняття “зброя” [22, р. 11].

Варто також додати, що хоча сучасні засоби протисупутникової оборони, з англійської *Anti-Satellite weapons, ASAT*, є переважно напіваавтономними або повністю керованими людиною, можна припустити, що стрімкий розвиток штучного інтелекту та технологій автономної навігації дозволить створити повністю автономні системи *ASAT*, здатні самостійно виявляти, обирати, відстежувати та знищувати орбітальні цілі без істотного втручання людини, *eo ipso* перетворивши сучасні можливості *ASAT* на системи летального автономного озброєння [23].

Наостанок, варто акцентувати увагу на тому, що розглядаючи питання регулювання автономних систем озброєння у міжнародному космічному праві, варто в першу чергу звертатися до положень міжнародного космічного права та до інших положень загального міжнародного права.

Регулювання використання автономних систем озброєння у праві Європейського Союзу. Аналізуючи правове регулювання на рівні Європейського Союзу, варто в першу чергу звернутися до Акта Європейського Союзу про штучний інтелект (далі – Акт), що він набув чинності 1 серпня 2024 року. Акт Європейського Союзу про штучний інтелект класифікує системи штучного інтелекту за трьома рівнями ризику, на основі їхнього потенційного впливу на безпеку та засадничі права, утім ця класифікація не містить згадки про автономні системи озброєння, які діють на основі штучного інтелекту [24]. У частині третій статті 2, яка регулює сферу застосування згаданого Акта, закріплено, що положення Акта Європейського Союзу про штучний інтелект не поширюються на системи штучного інтелекту, які випускаються на ринок, вводяться в експлуатацію або використовуються з модифікаціями чи без них виключно у військових цілях, цілях оборони або національної безпеки, незалежно від типу суб’єкта, що здійснює таку діяльність, утім винятком може

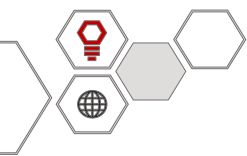

служувати випадок систем подвійного призначення або таких систем, які спочатку виходили на ринок у військових цілях, цілях оборони або національної безпеки, а потім змінили своє призначення, у такому випадку вони входять до сфери застосування Акта [24].

Згаданий Акт не застосовується до систем штучного інтелекту, які не випускаються на ринок або не вводяться в експлуатацію в Європейському Союзі, якщо їхні результати використовуються виключно у військових цілях, цілях оборони або національної безпеки, незалежно від типу суб'єкта, що здійснює таку діяльність [24]. Це як правило обґрунтовується тим, що в першу чергу враховується політику у галузі оборони кожної держави-члена Союзу і наголошується, що основою регулювання цієї сфери мають лишатися норми загального міжнародного права [25, р. 14]. Така теза також може бути підкріплена додатковою аргументацією, яка впливає з положень Договору про Європейський Союз, де у частині другій статті 4 закріплено, що національна безпека залишається виключною відповідальністю кожної держави-члена [26].

Варто наголосити, що не дивлячись на згадане положення Договору про Європейський Союз, Європейський Союз залишає за собою право провадити спільну зовнішню та безпекову політику, що відповідно закріплено у статті 25 Договору про Європейський Союз [27, р. 327].

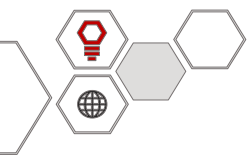
Підсумовуючи доцільно наголосити, що у випадку розгортання автономних систем озброєння на навколоземній орбіті дещо розрізнене правове регулювання держав-членів Європейського Союзу у сфері застосування автономних систем озброєння може бути значним недоліком, адже таке розгортання може мати транскордонний характер застосування, що потребуватиме ефективних та скоординованих дій держав-членів Європейського Союзу [7].

Висновки. Розвиток штучного інтелекту та усе більше поширення збройних конфліктів на планеті зробили невідворотним появу автоматизованих систем озброєння, що діють на полі бою, ухвалюючи рішення без безпосередньої участі людини.

Міжнародний Суд Організації Об'єднаних Націй у рішенні у справі “Воєнні та воєнізовані дії на території та проти Нікарагуа” (“Нікарагуа проти Сполучених Штатів Америки”) від 27 червня 1986 року наголосив на критеріях масштабу та наслідків для визначення чи відбувся збройний напад, не наголошуючи саме на способі такого діяння. Фактично, можна зробити висновок, що визнання застосування сили державою має залежати від фізичних наслідків використання автономних систем озброєння, які є еквівалентними до наслідків застосування звичайної зброї, а не від способу ухвалення рішень, адже автономні системи озброєння на основі штучного інтелекту, що самостійно ідентифікують та атакують ціль, спричиняють ті самі фізичні наслідки для територіальної цілісності чи політичної незалежності держави, як такі ж самі системи, але які б безпосередньо керувалися людиною.

У рішенні у справі про інцидент у протоці Корфу (“Сполучене Королівство проти Албанії”) від 9 квітня 1949 року Міжнародний Суд Організації Об'єднаних Націй, не визнавши, що міни були розміщені Албанією, виснував, що Албанія несе міжнародно-правову відповідальність за вибухи, що сталися в її територіальних водах, а також, як наслідок, за завдані збитки та людські жертви, адже Албанія здійснювала виключний суверенітет та ефективний контроль над своїми територіальними водами. Використання мін розглядалося як застосування сили, незалежно від того, чи воно здійснювалося безпосередніми діями людини, чи без її такого залучення, адже міни є автономними пристроями в буквальному сенсі: після встановлення вони діють без подальшого втручання людини, вибухаючи при контакті. У рішенні Суду не згадується про необхідність одночасного керування та контролю з

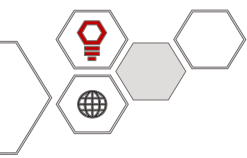

боку людини в момент підриву, звідси можна зробити висновок, що міни стали одним із перших прообразів того, що ми сьогодні називаємо автономними системами озброєння, адже вони були та є заздалегідь встановленою зброєю, яка після такого встановлення починає діяти без отримання дозволу від людини в режимі реального часу. Сучасні автономні системи озброєння фактично діють за тим самим принципом.

Антропоцентричне тлумачення поняття сила безпосередньо не впливає з тексту пункту 4 статті 2 або статті 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй, адже у згаданих положеннях Статуту використовуються нейтральні формулювання “застосування сили” та “збройний напад”, які акцентують увагу на впливі на територіальну цілісність або незалежність держави, який має відповідні наслідки, а не на безпосередній дії людини.

Зважаючи на вищенаведене можна зробити висновок, що положення пункту 4 статті 2 і стаття 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй мають також поширюватися і на застосування автономних систем озброєння.

Також доречно зауважити, що, коли йде мова про автономні системи озброєння, не має виникати проблеми атрибуції, бо вони розміщуються певною державою у контексті статей 4 та 8 Проекту статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння, фактично подальша автономна робота штучного інтелекту не має юридично відрізнятися від механізму підриву міни, тому збройний напад з використанням автономних систем озброєння варто приписувати державі, яка їх купує, програмує, випробовує, розгортає, за умови, що на момент активації система перебувала під ефективним контролем цієї держави. Штучний інтелект лише додає рівень алгоритмічного посередництва, він не розриває причинно-наслідковий зв'язок рішення держави про розгортання таких автономних систем озброєння.

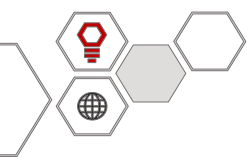
Застосування автономних систем озброєння ставлять нові виклики перед міжнародним гуманітарним правом, адже питання про те, чи може штучний інтелект, ухвалюючи рішення, дотримуватися засадничих принципів міжнародного гуманітарного права лишається відкритим.

Автоматизовані системи озброєння, що функціонують на основі штучного інтелекту наразі не розміщуються на навколоземній орбіті, утім деякі держави, зокрема Сполучені Штати Америки, Китайська Народна Республіка, Республіка Індія розміщують системи відстеження потенційних бойових засобів, які можуть бути виведені на навколоземну орбіту. Варто відзначити, що положення міжнародного космічного права, як і інші положення загального міжнародного права, мають поширюватися і на використання автономних систем озброєння, адже такі системи мають підпадати під широке розуміння поняття “зброя”.

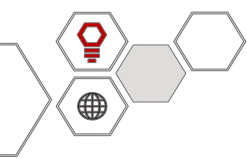
Акт Європейського Союзу про штучний інтелект не застосовується до систем штучного інтелекту, які створені у військових цілях, цілях оборони або національної безпеки, окрім систем подвійного призначення або таких, які змінили своє призначення, тому основою регулювання таких систем у державах-членах Європейського Союзу повинні лишатися норми загального міжнародного права.

Список використаних джерел

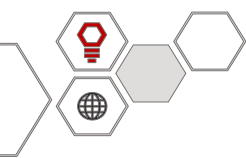
1. Amoroso D., Tamburrini G. Autonomous Weapons Systems and Meaningful Human Control: Ethical and Legal Issues. *Current Robotics Reports*. 2020. Vol. 1. P. 187. DOI: <https://doi.org/10.1007/s43154-020-00024-3>.
2. Zajac M. Stopping killer robot proliferation to tyrants and terrorists: Why a global ban is neither necessary nor sufficient. *Philosophy & Technology*. 2025. Vol. 38. P. 86. DOI: <https://doi.org/10.1007/s13347-025-00910-8>.

3. Marsili M. Lethal autonomous weapon systems: Ethical dilemmas and legal compliance in the era of military disruptive technologies. *International Journal of Robotics and Automation Technology*. 2024. Vol. 11. P. 63. DOI: <https://doi.org/10.31875/2409-9694.2024.11.05>.
4. Perišić P., Tomljenović M. Legal Permissibility of Autonomous Weapon Systems, with Specific Reference to the Principles of International Humanitarian Law. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*. 2024. Vol. 40. № 1. P. 532. DOI: <https://doi.org/10.31141/zrpf.2024.61.154.531>.
5. Global Peace Index 2025. Vision of Humanity. *Institute for Economics & Peace*. 2025. URL: <https://www.visionofhumanity.org/maps/#/> (дата звернення: 22.02.2026).
6. Letter dated 8 March 2021 from the Panel of Experts on Libya established pursuant to resolution 1973 (2011) addressed to the President of the Security Council (S/2021/229). 2021. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3905159?v=pdf> (дата звернення: 22.02.2026).
7. Bratu I., Freeland S. Winner takes all? Legal implications of autonomous weapons systems and the militarization of outer space. *Acta Astronautica*. 2026. Vol. 238. P. 803. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.actaastro.2025.09.031>.
8. Charter of the United Nations. 1945. URL: <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text> (дата звернення: 22.04.2026).
9. Haataja S., Akhtar-Khavari A. Stuxnet and international law on the use of force: An informational approach. *Cambridge International Law Journal*. 2018. DOI: <https://doi.org/10.4337/cilj.2018.01.05>.
10. Nicaragua v. United States of America. Judgment dated June 27, 1986. URL: <https://www.icj-cij.org/case/70> (дата звернення: 22.02.2026).

11. United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v. Albania. Judgment dated April 9, 1949. URL: <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/1/001-19490409-JUD-01-00-EN.pdf> (дата звернення: 22.02.2026).
12. Ong D. M. Discerning the International Legal Threshold for Acquisition of Sovereignty over Remote and Uninhabited Islands. *Peaceful Management of Maritime Disputes*. 2023. P. 22. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003377214-2/discerning-international-legal-threshold-acquisition-sovereignty-remote-uninhabited-islands-david-ong> (дата звернення: 22.02.2026).
13. Brown A.A.D. To Complicity... and Beyond! Passive Assistance and Positive Obligations in International Law. *Annuaire de l'A.A.A.* 2016. Vol. 27. P. 133–152. URL: <https://durham-repository.worktribe.com/output/1376833>.
14. Tzimas T. Solidarity as a Principle of International Law: Its Application in Consensual Intervention. *Groningen Journal of International Law*. 2018. Vol. 6(2). P. 346. DOI: <https://doi.org/10.21827/5bf3ea340e002>.
15. Draft articles on responsibility of states for internationally wrongful acts, with commentaries. *International Law Commission*. 2001. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf (дата звернення: 22.02.2026).
16. Report of the 2018 Group of Governmental Experts on Lethal Autonomous Weapons Systems. *United Nations*. 2018.
17. ICRC position on autonomous weapon systems. *International Committee of the Red Cross*. 2021. URL: <https://www.icrc.org/en/document/icrc-position-autonomous-weapon-systems> (дата звернення: 22.02.2026).
18. Our policy position. *Campaign to Stop Killer Robots*. URL: <https://www.stopkillerrobots.org/our-policies/> (дата звернення: 22.02.2026).
19. Slingshot Aerospace and DARPA develop new AI system capable of detecting anomalous satellites. *Slingshot Aerospace*. URL:

<https://www.slingshot.space/news/slingshot-darpa-agatha-ai> (дата звернення: 22.02.2026).

20. Samson V., Brett K. Chinese military and intelligence rendezvous and proximity operations fact sheet. *Secure World Foundation*. 2023. URL: <https://www.swfound.org/publications-and-reports/chinese-military-and-intelligence-rendezvous-and-proximity-operations-fact-sheet> (дата звернення: 22.02.2026).

21. Stroikos D. Still Lost in Space? Understanding China and India's Anti-Satellite Tests through an Eclectic Approach. *Astropolitics*. 2023. Vol. 21. № 2–3. P. 179. DOI: <https://doi.org/10.1080/14777622.2023.2277253>.

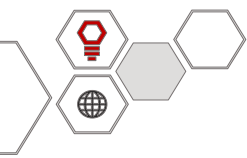
22. Massingham E., Stephens D. Autonomous systems, private actors, outer space and war: Lessons for addressing accountability concerns in uncertain legal environments. *Melbourne Journal of International Law*. 2022. Vol. 23, № 1. P. 11. URL: https://law.unimelb.edu.au/__data/assets/pdf_file/0004/4601497/Massingham-unpaginated.pdf (дата звернення: 22.02.2026).

23. Wesley R. AI-driven space warfare and defense. *Autonomous Platforms of the Future*. 2024. URL: <https://autonomousplatformsofthefuture.beehiiv.com/p/ai-driven-space-warfare-and-defense> (дата звернення: 22.02.2026).

24. Regulation (EU) 2024/1689 (Artificial Intelligence Act). *Official Journal of the European Union*. 2024. L 2024/1689. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj> (дата звернення: 22.02.2026).

25. Arda S. Taxonomy to regulation: A (geo)political taxonomy for AI risks and regulatory measures in the EU AI Act. *ArXiv*. 2024. P. 14. DOI: <https://doi.org/10.48550/arXiv.2404.11476>.

26. Consolidated Version of the Treaty on European Union. *Official Journal of the European Union*. 2012. URL: https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/t_2012/consolidated/eng/html.

lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:2bf140bf-a3f8-4ab2-b506-fd71826e6da6.0023.02/DOC_1&format=PDF (дата звернення: 22.02.2026).

27. Casolari F. Supranational security and national security in light of the EU strategic autonomy doctrine: The EU-member states security nexus revisited. *European Foreign Affairs Review*. 2023. Vol. 28. № 4. P. 327. DOI: <https://doi.org/10.54648/EERR2023026>.